

Debatoplæg til seminaret

Håller språken ihop Norden?

Arrangeret af Språkförsvaret den 21. oktober 2009 i Stockholm om det nordiske sprogfællesskab

Af Jørgen Christian Wind Nielsen

Sprogligt og kulturelt fællesskab i Skandinavien – Men fælles om hvad?

Min yngste datter hedder Ditte. Hun er 11 år og går i 5. klasse på Dyssegårdsskolen i Gentofte kommune nord for København. Vi er en ret almindelig familie på de kanter.

De fleste børn i Danmark tilbringer deres første tid med far og mor, men hurtigt bliver moders mål erstattet af pædagogers og kammeraters ”mål” i et socialt rum, nemlig i vuggestuer og børnehaver.

Da Ditte var lille gjorde vi alle de rigtige ting i forhold til Norge og Sverige. Vi så film med Pippi Langstrømpe og rejste til Vimmerby. Vi så Emil fra Lønneberg på DVD og læste Astrid Lindgrens bøger. Vi har besøgt Kolmården Djurpark, og i Oslo har vi set Vigelandsparken. Der var masser af spændende aktiviteter.

Nu er Ditte større, og hendes sociale rum er folkeskolen og det digitale rum.

Børnene lærer at håndtere computere, sociale og mobile medier i en meget tidlig alder. De lærer at mediesproget er engelsk (jvf. Stig Hjarvard), og at grænserne mellem engelsk og dansk domæne flyder. Ditte ser Disney-channel, Hannah Montana og H20 og er efterhånden temmelig god til engelsk.

Men børnene skal også lære dansk, svensk og norsk. I Dittes årsplan for 5. klasse står om svensk og norsk, at børnene skal lære at ”læse enkle norske og svenske tekster” og der skal afsættes ”tid til norsk og svensk”.

Formålet med faget dansk i folkeskolen er blandt andet at fremme elevernes oplevelse og forståelse af sprog, og at undervisningen skal give eleverne adgang til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab.

Slutmålet efter 9. klassetrin er **for det talte sprog** at eleverne skal lære at ”lytte til norsk og svensk med forståelse”. Formålet **for det skrevne sprog i læsning** er at ”undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at læse norske og svenske tekster med forståelse”. Formålet **for det skrevne sprog i skrivning** er ingenting. Eleverne skal ikke lære at skrive norsk og svensk.

Om sprog, litteratur og kommunikation står der at undervisningen ”skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at indgå i et mangesproget samfund og tilegne sig andre sprog”.

I bekendtgørelse om **studentereksamen** står om de faglige mål og det faglige indhold for dansk blandt andet at ”eleverne skal kunne dokumentere kendskab til en bred repræsentation af centrale danske litterære værker gennem tiderne med perspektiv til litteraturen i Norden, Europa og den øvrige verden”. Svenske og norske tekster på originalsproget indgår i det litterære stofområde.

Er det for lidt, er det for meget, er det nok? Kan det fange Dittes opmærksomhed? Hvis børnene har interesse for nabosprogene kan det være nok. Men interessen for fremmede sprog i Danmark er faldende. Det gælder for tysk, det gælder for fransk, det gælder for italiensk, og det gælder også for norsk og svensk. Interessen for sproget mangler, og konkurrencen om de unges opmærksomhed er stor.

Da Ditte var lille havde hun Pippi Langstrømpe, Emil fra Lønneberg og Alfons Åberg. Hvad har hun i dag? De Unge Melodi Grand Prix og Abba på engelsk!

Dittes klasse havde sidste år besøg af elever fra USA, og nu drøfter vi jo om vi skal besøge dem på et tidspunkt. Vi har aldrig haft besøg af skoleelever fra Norge eller Sverige, og hverken Ditte eller hendes forældre har relationer til Sverige.

I vores familie har vi en konkurrence om hvem der har været i flest hovedstæder. Sverige og Norge er her i hård konkurrence med resten af verden. Der er mange hovedstæder.

Det er i det fysiske rum.

I det digitale rum er konkurrencen også hård. I en artikel i det danske dagblad Information, Durch, für, gegen ... versus Facebook og World of Warcraft den 1. oktober 2009 kan man læse denne reportage:

”En 16-årig gymnasieelev spiller onlinespil som World of Warcraft i sin fritid. Han kommunikerer med andre spillere fra 16 forskellige nationer, er leder af en stor gruppe på 25-30 personer, som han organiserer i spillets virtuelle verden, og på et tidspunkt er han med til at skrive en grundlov for spillets aktører. Alt foregår på engelsk, og den 16-årige har et sprogligt fællesskab med jævnaldrende, der siger spar to til det, han har i fremmedsprogstimerne i gymnasiet”.

Og videre:

”I en undersøgelse af børn og unges brug af digitale medier, Medierådet har offentliggjort i år, fremgår det, at 80 procent af de unge mellem 14 og 16 år benytter internettet hver dag, og 78 procent er såkaldt ‘heavy users’, der bruger mellem en halv time og over to timer på nettet. 19 procent af de 9-10-årige bruger nettet hver dag. Samlet set har 94 procent af gruppen på 9-16-årige mobiltelefoner, det gælder for 99 procent af de 14-16-årige, der for 86 procents vedkommende også har en profil på nettet.”

<http://www.information.dk/205751#comment-175116>

Andre undersøgelser viser at brugen af Danmarks Radios hjemmeside kun udgør 1,2 procent af danskernes samlede internetforbrug. Udenlandske virksomheder som Facebook, Google og YouTube opfattes som hovedudfordringen for danske mediers levegrundlag og for etableringen af et stærkt dansk mediebillede. Danmarks Radio har kun fat i 14 procent af målgruppen mellem 15 og 24 år.

Mange voksne har aldrig lært dansk ordentligt. Mere end 40.000 skal hvert år forbedre deres læse- og regnefærdigheder gennem Forberedende Voksenundervisning. En tredjedel af samtlige AMU-kursister (arbejdsmarkedskurser), svarende til 125.000 om året, har utilstrækkelige læsefærdigheder. En nødvendig forudsætning for at deltage i den offentlige debat, i det demokratiske, erhvervsmæssige og kulturelle liv i samfundet er tryghed i og ved sproget. Kan vi forvente at disse mennesker også interesserer sig for norsk og svensk?

Noget bliver der gjort fra officielt hold. For eksempel:

TERMDIST er et nordisk netværk til udvikling af en fælles nordisk netbaseret masteruddannelse i terminologi. TERMDIST blev oprettet i 2005 med støtte fra NordPlus Sprog. Inden for TERMDIST arbejdes der aktivt på at skabe et fælles nordisk uddannelsesstilbud på masterniveau inden for terminologi. <http://www.termdist.no/innhold-kommer>

Dansk Sprognævn skal løse opgaver i forbindelse med Nordisk Sprogkoordination for Nordisk Ministerråd. Nordisk Sprogkoordination har følgende formål:

- At koordinere aktiviteter på sprogområdet som ikke før blev koordineret

At aktører på sprogområdet får bedre kendskab til hinanden, og motiveres til at samarbejde

At skabe synergi mellem aktiviteterne i de nordiske sprognævn og sprogråd, og de nordiske sprogkurser, dvs. Nordspråk, Nordkurs og De nordiske perler

At skabe større effektivitet i det nordiske sprogsamarbejde og kontinuitet i driften

At synliggøre det nordiske sprogsamarbejde for omverdenen.

<http://www.nordisksprogkoordination.org/>

Den Nordiske sprogkonvention giver nordiske borgere ret til at anvende deres nordiske sprog i kommunikationen med myndighederne i de andre nordiske lande. Hvor mange danskere, svenskere og nordmænd har mon hørt om den?

<http://www.norden.org/da/publikationer/publikationer/1997-716>

Nordplus Nordiske Sprog og kulturer 2008-2011 har til formål at styrke sprogforståelsen i Norden og at stimulere interessen for *viden om og forståelse for* nordiske kulturer, sprog og levevilkår.

http://www.ask.hi.is/Apps/WebObjects/HI.woa/swdocument/1014511/N%2B_S_og_K_Generelle+bestemmelser+og+principper+2009.DOC

Den nordiske sprogdeklaration har blandt andet som mål at tilstræbe:

- At alle nordboere kan læse og skrive det eller de sprog, som fungerer som samfundsbærende i det område, hvor de bor

- At alle nordboere kan kommunikere med hinanden, først og fremmest på et skandinavisk sprog
- At alle nordboere har grundlæggende kundskaber om sproglige rettigheder i Norden og om sprogsituationen i Norden
- At alle nordboere har meget gode kundskaber i mindst et sprog med international rækkevidde og gode kundskaber i yderligere et fremmedsprog
- At alle nordboere har almene kundskaber om, hvad sproget er og hvordan det fungerer
<http://www.norden.org/da/publikationer/publikationer/2007-746/>

Men deklARATIONEN er ikke bindende for landene og deklARATIONEN implementeres ikke

Den danske rapport Sprog til tiden – rapport fra Sprogudvalget er udarbejdet af Sprogudvalget.

Efter udvalgets opfattelse skal der sættes ind nu, hvis danskere, nordmænd og svenskere også fremover skal kunne mødes og tale deres eget sprog og forstå de andres. Alternativet er, at man må kommunikere på et fremmedsprog.

Udvalget anbefaler blandt andet at man på alle uddannelsesniveauer følger tilkendegivelserne i Den nordiske sprogdeklARATION.

Udvalget anbefaler også at man på skolens mellem- og sluttrin arbejder med nabosprog i intensive forløb, gerne i nabolandet, i stedet for indimellem at arbejde med en tekst på et nabosprog.

Og udvalget anbefaler, at der blandt eksamensteksterne i faget dansk forekommer tekster på nabosprog.

Udvalget anbefaler videre, at aktuelle nordiske sagtekster hentet på nettet i langt højere grad inddrages i undervisningen, og at det nordiske ikke kun inddrages i danskundervisningen.

Og videre, at der generelt tales skandinavisk på nordiske møder.

http://www.kum.dk/graphics/kum/Netpub/Sprog%20til%20tiden/Sprog_til_tiden/pdf/sprog_til_tiden_netpub.pdf

Rapporten afventer en debat i Folketinget.

Foreningen NORDEN har udarbejdet en række anbefalinger til det danske formandskabs program fra januar 2010. Om det *sproglige* skrives i programmet ”Norden i globaliseringen – globaliseringen i Norden”:

”I de nordiske lande har vi i mange år haft et sprogfællesskab, som mange andre lande har misundt os. Imidlertid viser flere undersøgelser, at det nemt kan komme til at stå sløjt til med den nordiske sprogforståelse. Danskere, nordmænd og svenskere er i de seneste 30 år blevet markant dårligere til at forstå, hvad der bliver sagt i nabolandene, og kendskabet til de nordiske sprog er især faldende blandt de yngre generationer”.

Vi bør kende vore naboer, mener Foreningen NORDEN, og derfor bør alle nordiske public service kanaler som f.eks. svenske SVT1, SVT2, norske NRK1 og danske DR1 være tilgængelige på ethvert nordisk sendenet.

Foreningen NORDEN ønsker endvidere medtaget i det danske formandskabsprogram blandt andet

- at støtte arbejdet for parallelsproglighed
- at støtte arbejdet for at modvirke domænetab
- at opfordre relevante ministre til at styrke det nordiske stofs placering i såvel grundskolen som gymnasiet samt på folkebibliotekerne
- at opfordre relevante ministre til at styrke det nordiske stofs placering i læreruddannelsen, i journalistuddannelsen og på universiteterne
- at sprogsamarbejdet og sprogfællesskabet forpligter nordiske organer og nordisk finansierede administrationer til at anvende et af de nordiske sprog i kontakten med nordboer - og ikke engelsk.
http://www.foreningen-norden.dk/div_dokumenter/anbef_nmr_2010.pdf

Konklusion

Som det fremgår arbejder mange gode kræfter for at fastholde og styrke det sproglige og kulturelle fællesskab. Men er det nok?

Afgørende bliver det blandt andet hvordan den økonomiske integration udvikler sig i Øresundsregionen. Men Øresundsregionen er ikke hele Danmark. Afgørende bliver det især om svensk og norsk kan klare sig i konkurrencen – indholdsmæssigt, kulturelt og mediemæssigt, fysisk og socialt.

Hvis Norge og Sverige taber i konkurrencen om Dittes opmærksomhed, kommer Ditte aldrig til at bidrage til det nordiske sprog- og kulturfællesskab.

P.S.: Min ældste datter Line er 25 år. Hun er delvist opvokset i Afrika. Til sin kandidateksamen i økonomi på Københavns Universitet gik hun frivilligt op på engelsk.

Min søn David er 20 år og læser computerteknologi på Danmarks Tekniske Universitet – DTU. Han skal snart på hackerkonference, og han er lige blevet valgt til formand for Unge Pirater i Danmark: ”He couldn’t care less”.

www.kommunikationsforum.dk/Joergen-Christian-Wind-Nielsen1

www.kommunikationogsprog.dk

Fotos fra konferencen

<http://picasaweb.google.dk/wind.tsunami/Sprakforsvaret2#>

HÅLLER SPRÅKEN IHOP NORDEN?

Språkförsvaret anordnar i höst en seminariserie. Det andra seminariet onsdagen den 21/10 handlar om den nordiska språkgemenskapen.

Från Grönland i väster till Karelen i öster. Från Svalbard i norr till strax söder om dansk-tyska gränsen. 8 tidszoner och 25 miljoner människor. Något av de centralskandinaviska språken, danska, norska och svenska, är första eller andraspråk inom ett enormt landområde. Kan detta bestå? Är det ens önskvärt? Vilka motkrafter finns?

Inledare: Olle Josephson, docent i nordiska språk och f.d. chef för Språkrådet; Olaug Rekdal, lektor i norska och läromedelsförfattare; Jørgen Christian Wind Nielsen, ordförande för Modersmåls-Selskabet i Danmark, och medlem av Dansk Sprognævns representantskap. Avstamp med Ana Martinez, författare och estradör.

Möteslokal: Beskowsalen, ABF-huset, Sveav. 41, Stockholm - tid: 18.00 – 20.30. **Inträde:** 50 kr.

<http://www.sprakforsvaret.se/sf/>